

Sygn. akt I ACz 1298/15

POSTANOWIENIE

Dnia 12 sierpnia 2015 roku

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący SSA Krzysztof Sobierajski (spr.)

Sędziowie SSA Teresa Rak

SSA Jerzy Bess

po rozpoznaniu w dniu 12 sierpnia 2015 roku w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa D. Z.

przeciwko M. Z.

o rozwód

na skutek zażalenia pozwanej na postanowienie Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 24 kwietnia 2015 roku, sygn. akt IC 130/15

postanawia

1. uchylić zaskarżone postanowienie,
2. sprostować błąd pisarski w komparycji zaskarżonego postanowienia w ten sposób, że w miejsce błędnej sygnatury „IC 130/05” wpisać „IC 130/15”.

Teresa Rak Krzysztof Sobierajski Jerzy Bess

Sygn. akt I ACz 1298/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy odrzucił pozew. W uzasadnieniu wskazał, że powód wniósł o rozwiązanie przez rozwód jego małżeństwa z pozwaną, powierzenie obojgu rodzicom władzy rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem stron O. Z. z ustaleniem miejsca zamieszkania dziecka przy matce, uregulowania jego kontaktów z małoletnią córką, zobowiązanie stron do partycypowania w kosztach utrzymania małoletniego dziecka stron poprzez zobowiązanie go do łożenia na utrzymanie dziecka po 600 zł miesięcznie. Powód podał, że od 2010 roku przebywa na terenie Anglii, w 2012 roku pozwana zamieszkała wraz z nim oraz małoletnią córką a obecnie strony mieszkują oddzielnie, przy czym małoletnia córka stron pozostaje z matką. W odpowiedzi na pozew pozwana wyraziła zgodę na rozwód bez orzekania o winie, wniosła o powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnią córką stron obojgu rodzicom, z ustaleniem miejsca zamieszkania dziecka przy matce, zgodnie z planem rodzicielskim, zasądzenie od powoda na rzecz małoletniej córki alimentów w kwocie po 1.100 zł miesięcznie oraz ustalenie nieograniczonych kontaktów ojca z córką. Podnosiła, iż od 2011 roku zamieszkiwała z mężem w Anglii, gdzie następnie dojechała małoletnia córka stron. Podała, że w lutym 2014 roku powód zmienił pracę i wyjechał do Niemiec a ona pracując w Anglii na pół etatu zarabia 530 funtów, pobiera zasiłek jako samotna matka w kwocie 570 funtów i zasiłek na dziecko 80 funtów miesięcznie a małoletnia córka uczęszcza do III klasy szkoły podstawowej w Anglii, wymaga opieki lekarskiej oraz stałej rehabilitacji. Sąd I instancji zwrócił uwagę, że w zakresie jurysdykcji

w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej bezpośrednio zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 roku dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000. Wskazując na art. 91 ust. 3 Konstytucji RP zaznaczył, że rozporządzenie to w zakresie w nim uregulowanym ma pierwszeństwo przed prawem krajowym a z art. 288 ust. 2 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej wynika, że rozporządzenie ma zasięg ogólny i wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich. Sąd podkreślił, że problematykę badania jurysdykcji przez sądy krajowe państw członkowskich reguluje art. 17 rozporządzenia, zgodnie z którym badanie jurysdykcji w sprawach mieszczących się w zakresie stosowania rozporządzenia, tj. w sprawach małżeńskich oraz dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej następuje z urzędu w każdym stanie sprawy i w każdej instancji postępowania. Sąd Okręgowy zauważył, że strony są obywatelami polskimi, co oznacza, że na podstawie przepisu art. 3 ust. 1 lit. b przywołanego rozporządzenia jurysdykcję w sprawie o rozwód pomiędzy nimi ma sąd polski w oparciu o łącznik obywatelstwa. Podkreślił jednak, że w sprawie brak jest jurysdykcji krajowej w zakresie żądania dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej, co do której obowiązuje zasada ochrony nadrzędnego interesu dziecka, gdyż art. 8 rozporządzenia stanowi, że w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej właściwy jest sąd tego państwa, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt. Centrum życiowe dziecka jest decydującym czynnikiem dla ustalenia jurysdykcji krajowej. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że w dacie wniesienia pozwu miejscem zwykłego pobytu małoletniej córki stron była Wielka Brytania i tam znajduje się centrum jej egzystencji a zgodnie z art. 12 ust. 1 rozporządzenia sądy państwa członkowskiego mające jurysdykcję w sprawach o rozwód na podstawie art. 3 mają również jurysdykcję w każdej sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej związanej z pozwem pod warunkiem, że w chwili wniesienia pozwu wszystkie osoby posiadające odpowiedzialność rodzicielską zaakceptowały formalnie lub w inny jednoznaczny sposób właściwość sądu orzekającego rozwód, jurysdykcja danego sądu leży w interesie dziecka i co najmniej jeden z małżonków posiada odpowiedzialność rodzicielską w stosunku do dziecka. Sąd zauważył, że w niniejszej sprawie kwestia odpowiedzialności rodzicielskiej jest związana ze sprawą małżeńską, gdyż dotyczy władzy rodzicielskiej i ustalenia miejsca zamieszkania dziecka, a stosownie do dyspozycji art. 58 § 1 krio powinna być rozstrzygnięta w postępowaniu o rozwód. Podkreślił, że w sprawie nie zostało zakwestionowane, iż oboje małżonkowie posiadają odpowiedzialność rodzicielską w stosunku do dziecka, jak również, że nie sprzeciwiły się właściwości sądu orzekającego rozwód. W ocenie Sądu I instancji jurysdykcja krajowa nie leży jednak w interesie małoletniego dziecka stron. Centrum życiowym małoletniej córki stron jest Wielka Brytania, tam zamieszkują i przebywają małżonkowie, tam też małoletnia zamieszkuje wraz z matką i uczęszcza do szkoły podstawowej oraz poddawana jest leczeniu i rehabilitacji z uwagi na stan zdrowia. Z uwagi na fakt, iż orzeczenie o władzy rodzicielskiej, kontaktach z dzieckiem stanowi integralną część wyroku rozwodowego, jak również to, że jedną z negatywnych przesłanek orzeczenia rozwodu jest okoliczność, iż orzeczenie rozwodu jest sprzeczne z dobrem małoletniego dziecka stron brak jest podstaw, według Sądu I instancji, do uznania, że jurysdykcja krajowa leży w interesie dziecka. Sąd dodał, że obowiązany jest badać sytuację opiekuńczo - wychowawczą małoletniej córki stron, związek emocjonalny z rodzicami, postawy rodzicielskie rodziców, dobro małoletniej w kontekście dążeń rozwodowych rodziców, czemu służyć może bezpośredni wgląd w sytuację rodzinną, edukacyjną, zdrowotną dziecka, jak również ocena jego stanu emocjonalnego a w przypadku jurysdykcji krajowej pełna ocena w tym zakresie jest niemożliwa lub znacznie utrudniona i tym samym sprzeczna z interesem dziecka.

Pozwana złożyła zażalenie na powyższe postanowienie wnosząc o jego zmianę poprzez uznanie jurysdykcji krajowej w sprawie o rozwód, ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego wg norm przepisanych. W uzasadnieniu wskazała, że przywołany przez Sąd I instancji art. 8 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 roku ma zastosowanie z zastrzeżeniem przepisów art. 9, 10 i 12 a jurysdykcja w nim określona nie ma charakteru jurysdykcji wyłącznej. Pozwana podkreśliła, że w okolicznościach niniejszej sprawy przepisem regulującym jurysdykcję krajową przemienną jest art. 12 rozporządzenia, zgodnie z którym sądy państw członkowskich mające jurysdykcję w przypadku pozwu lub wniosku o rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa mają również jurysdykcję w każdej innej sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej związanej z pozwem lub wnioskiem, jeśli między innymi jurysdykcja tych sądów została wyraźnie lub w inny jednoznaczny

sposób uznana przez małżonków w chwili wszczęcia postępowania i jest zgodna z dobrem dziecka. W ocenie pozwanej przesłanki te zostały spełnione, gdyż małżonkowie w inny jednoznaczny sposób uznali jurysdykcję sądu rozwodowego w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej. Pozwana podkreśliła, że jurysdykcja Sądu rozwodowego będzie zgodna z dobrem dziecka i nie utrudni, ani nie uniemożliwi oceny sytuacji opiekuńczo-wychowawczej córki stron. Zaznaczyła że oboje małżonkowie i ich córka są obywatelami polskimi, w związku z czym korzystnym będzie dla dziecka, jeżeli kwestia odpowiedzialności rodzicielskiej zostanie rozstrzygnięta na podstawie prawa polskiego ale też będzie uwarunkowana ojczyzmi dla rodziców i dziecka normami obyczajowymi i kulturowymi. Dodała, że obecny pobyt córki stron z matką na terytorium Wielkiej Brytanii wynika z jej emigracji o charakterze ekonomicznym i nie ma charakteru stałego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Pozwana kwestionuje w złożonym przez nią zażaleniu stanowisko Sądu I instancji, że mając jurysdykcję w przypadku pozwu o rozwód sąd krajowy nie ma jednocześnie jurysdykcji w sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej stron, gdyż nie jest ona zgodna z dobrem dziecka i uniemożliwi ocenę sytuacji opiekuńczo-wychowawczej córki stron. Zgodnie ze stosownym bezpośrednio art. 3 ust. 1 lit. b rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 roku dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 w sprawach orzeczeń dotyczących rozwodu, separacji lub unieważnienia małżeństwa jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, którego obywatelstwo posiadają oboje małżonkowie. Na gruncie niniejszej sprawy warunek ten jest spełniony, gdyż zainicjowane przez powoda postępowanie rozwodowe toczy się między obywatelami polskimi. Równocześnie stosownie do zapisu art. 17 przywołanego rozporządzenia Sąd państwa członkowskiego stwierdza z urzędu brak swojej jurysdykcji, jeżeli postępowanie zostało wszczęte przed tym sądem w sprawie, w której nie ma jurysdykcji na podstawie niniejszego rozporządzenia i w której sąd innego państwa członkowskiego ma jurysdykcję na podstawie niniejszego rozporządzenia. Należy podkreślić że jurysdykcja określona w art. 8 rozporządzenia nie ma charakteru jurysdykcji wyłącznej. Przepis ten stanowi, że w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt (ust. 1), przy czym ust. 1 ma zastosowanie z zastrzeżeniem przepisów art. 9, 10 i 12 (ust. 2). Przywołane w art. 12 ust. 1 rozporządzenia przesłanki jurysdykcji krajowej muszą być spełnione łącznie, tzn. sądy państwa członkowskiego mające jurysdykcję w przypadku pozwu lub wniosku o rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa na podstawie art. 3 mają jurysdykcję w każdej sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej związanej z pozwem lub wnioskiem, jeżeli: a) na co najmniej jednym z małżonków spoczywa odpowiedzialność rodzicielska w odniesieniu do dziecka; oraz b) jurysdykcja tych sądów została wyraźnie lub w inny jednoznaczny sposób uznana przez małżonków lub podmioty odpowiedzialności rodzicielskiej w chwili wszczęcia postępowania oraz jest zgodna z dobrem dziecka. Sąd Okręgowy w zaskarżonym postanowieniu zakwestionował występowanie w niniejszej sprawie jednej z przesłanek jurysdykcji sądu krajowego, mającego jurysdykcję w sprawie o rozwód, w zakresie spraw dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej przywołanej w art. 12 ust. 1 lit b, a mianowicie, że jurysdykcja krajowa jest zgodna z dobrem dziecka. W pozostałym zakresie przyjął, co podziela Sąd Apelacyjny, że zostały spełnione inne przesłanki jurysdykcji sądu krajowego, mającego jurysdykcję w sprawie o rozwód, w zakresie spraw dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, tj. oboje małżonkowie posiadają odpowiedzialność rodzicielską w stosunku do dziecka, jak i nie sprzeciwili się właściwości sądu orzekającego rozwód (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 18 grudnia 2014 roku, sygn. akt I ACz 2431/14).

Nie można zgodzić się z Sądem I instancji, że w sprawie brak jest jurysdykcji krajowej w zakresie żądania dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej, gdyż jurysdykcja krajowa w tym zakresie nie jest zgodna z dobrem dziecka. Art. 8 rozporządzenia przewiduje, że w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej właściwy jest sąd tego państwa, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt. Ustalając znaczenie pojęcia „miejsce stałego pobytu” należy uwzględnić kontekst tego przepisu i cel rozporządzenia. W realiach niniejszej sprawy małaletnia córka stron od kilku lat zamieszkuje w Wielkiej Brytanii, uczęszcza do III klasy Szkoły Podstawowej a z uwagi na schorzenie, na jakie cierpi, podlega rehabilitacji oraz opiece lekarskiej. Powyższe fakty świadczą o tym, że miejsce stałego pobytu małaletniego dziecka stron znajduje się w Wielkiej Brytanii. Równocześnie nie oznacza to, w kontekście

zapisu art. 12 ust. 1 rozporządzenia, że sąd państwa członkowskiego mający jurysdykcję w przypadku pozwu lub wniosku o rozwód, na podstawie art. 3, nie ma jurysdykcji w sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej związanej z pozwem, gdyż jurysdykcja sądu państwa w przypadku pozwu o rozwód w tym zakresie nie jest zgodna z dobrem dziecka. Wprawdzie małoletnie dziecko stron wykazuje zintegrowanie ze środowiskiem, w którym przebywa w Wielkiej Brytanii to jednak sprawy związane z odpowiedzialnością rodzicielską są związane ze sprawą rozwodową stron, co wynika wprost z treści art. 58 § 1 k.r.o., który stanowi, że w wyroku orzekającym rozwód sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i o kontaktach rodziców z dzieckiem oraz orzeka, w jakiej wysokości każdy z małżonków jest obowiązany do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka. W rezultacie fakt, iż miejsce stałego pobytu dziecka stron jest obecnie oddalone od sądu rozwodowego nie może być utożsamiany z automatycznym przyjęciem, iż jurysdykcja sądu rozwodowego jest w takiej sytuacji niezgodna z dobrem dziecka. Wręcz przeciwnie należy uznać, że rozstrzygnięcie przez sąd rozwodowy zgodnie z przywołanym art. 58 § 1 k.r.o. kwestii związanych z odpowiedzialnością rodzicielską będzie odpowiadać dobru dziecka. Rodzice dziecka a strony postępowania rozwodowego są obywatelami polskimi, podobnie jak dziecko. Skoro zatem pozew rozwodowy może być rozstrzygany przez sąd krajowy, to również kwestie związane z odpowiedzialnością rodzicielską winny być rozstrzygane przez ten Sąd w oparciu o polskie przepisy prawne oraz lokalne uwarunkowania społeczne, które ukształtowały strony postępowania. Fakt, iż rodzice małoletniego dziecka wyjechali za granicę w celach zarobkowych i zamieszkują tam tymczasowo nie może skutkować przyjęciem, iż rozstrzygnięcie kwestii związanych z odpowiedzialnością rodzicielską przez sąd krajowy będzie sprzeczne z dobrem dziecka. Sąd krajowy, inaczej niż uznał Sąd I instancji, będzie mógł ocenić sytuację wychowawczo-opiekuńczą małoletniego dziecka stron a na przeszkodzie dokonania takiej analizy nie stoi tymczasowe oddalenie miejsca pobytu dziecka i jego zamieszkiwanie w Wielkiej Brytanii. Stosowny materiał dowodowy niezbędny do oceny sytuacji wychowawczej małoletniego dziecka stron może zostać zaferowany przez strony postępowania i na tej podstawie Sąd może wydać rozstrzygnięcie odnośnie kwestii dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej w toczącej się między stronami sprawie rozwodowej, wypełniając tym samym obowiązek określony w art. 58 § 1 k.r.o. W związku z tym należy przyjąć, że w niniejszej sprawie jurysdykcja krajowa w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej jest zgodna z dobrem dziecka, co oznacza, iż została spełniona również i ta, obligatoryjna przesłanka przywołana w art. 12 ust. 1 lit b rozporządzenia do przyjęcia jurysdykcji sądu krajowego, mającego jurysdykcję w sprawie o rozwód, także w zakresie spraw dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej – zakwestionowana przez Sąd I instancji. W rezultacie zostanie zrealizowany podstawowy postulat zabezpieczenia dobra dziecka w toku postępowania rozwodowego, gdyż korzystne będzie dla dziecka stron, gdy kwestia odpowiedzialności rodzicielskiej zostanie rozstrzygnięta przez Sąd krajowy zgodnie z prawem polskim i przywoływanym przez pozwaną, a wskazanymi w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15 maja 2009 roku (sygn. akt V ACz 252/09, LEX nr 508528), krajowymi uwarunkowaniami obyczajowymi i kulturowymi.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny w Krakowie działając na zasadzie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie. Odnośnie wniosku pozwanej o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego to zgodnie z treścią art. 108 § 1 k.p.c. Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Nadto Sąd Apelacyjny działając na podstawie art. 350 § 1, 2 i 3 k.p.c. w zw. art. 361 k.p.c. sprostował błąd pisarski w komparycji zaskarżonego postanowienia.

Teresa Rak Krzysztof Sobierajski Jerzy Bess